

На наступным этапе прапануюцца практыкаванні творчага характару на аснове тэксту. Яны дапамагаюць замацаваць ужо набытыя уменні і навыкі і ўдасканалваць іх на аснове маўленчай дзейнасці. Да такіх практыкаванняў можна аднесці адбор тэкстаў з мастацкіх твораў, дзе шырока пададзена вывучаемая арфаграма; творчыя дыктанты, складанне апавядання на лінгвістычную тэму, напісанне сачынення па апорных словах (з вывучаемай арфаграмай), пісьмовыя адказы на пытанні, абагульненне лінгвістычнага матэрыялу ў выглядзе плана апавядання на лінгвістычную тэму, займальныя практыкаванні арфаграфічнага характару, пераказ тэксту і інш.

Такім чынам, фарміраванне арфаграфічных навыкаў – гэта карпатлівая, сістэмная і паслядоўная работа настаўніка, якая патрабуе рацыянальнага выкарыстання практыкаванняў, увагі на навучанні школьнікаў аперацыйнай дзейнасці, а ад вучняў – уважлівага стаўлення да захавання паслядоўнасці разумовых аперацый пры напісанні арфаграм.

ЛІТАРАТУРА:

1. Протчанка, В.У. Актуальныя праблемы тэорыі і практыкі навучання беларускай мове / В.У. Протчанка. – Мінск, 2001. – 212 с.
2. Лаури, Н.М. Алгоритмы по орфографии / Н.М. Лаури// Русский язык в школе. – 2005. – № 4. – С. 26–32.
3. Журавлёва, Л.И. Как повысить грамотность учащихся / Л.И. Журавлёва // Русский язык в школе. – 2002. – № 6. – С. 10–17.

ДЫЯЛЕКТНАЯ МОВА БЕЛАРУСІ

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
Хілінская А.А., студэнтка 1 курса лячэбнага факультэта
Кафедра рускай і беларускай моў
Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Варанец В.І.

1. Дыялектная мова - неўнармаваная, тэрытарыяльна абмежаваная, беспісьмовая форма натуральнай мовы, якая выкарыстоўваецца галоўным чынам у бытавых зносінах пэўных груп людзей.

Дыялектная мова існуе як сістэма мясцовых гаворак, якія паводле агульнасці рыс аб'ядноўваюцца ў больш вялікія адзінствы — дыялекты. Тэрытарыяльныя дыялекты — гістарычная катэгорыя, іх развіццё абумоўлена развіццём грамадства.

Сучасная беларуская мова выдзяляе два дыялекты: паўночна-ўсходні і паўднёва-заходні, з пераходнай групай сярэднебеларускіх гаворак. Дадаткова існуе тэрытарыяльна адасобленая група брэсцка-пінскіх або заходнепалескіх гаворак.

Гістарычна, найбольш актыўнае складанне гаворак у дыялекты беларускай мовы адбывалася ў эпоху кансалідацыі беларускіх земляў у

межах Тураўскага і Полацкага княстваў, сучасныя дыялекты фактычна адлюстроўваюць падзел мовы феадальнай пары. У наш час дыялекты — астаткавая, рэліктавая з'ява, новыя дыялекты не ўтвараюцца. Адначасна, дыялектныя межы разбураюцца, дыялекты страчваюць мясцовыя асаблівасці, іх роля ў працэсе зносін паніжаецца.

Такімчынам, дыялектная мова Беларусі ў шмат разоў багацейшая за мову літаратурную. Калі ў літаратурнай мове мы можам цвёрда гаварыць пра 250-500 тысяч слоў, то ў дыялектнай — пра 1,5-2 мільёны. Так і аб'ём непасільны розуму аднаго чалавека. Наш найбуйнейшы руска-беларускі слоўнік зараз змяшчае толькі 125 тысяч слоў. Там большасць і рускіх словаў адпавядаюць 2-3 беларускія. Паводле «Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак», на кожнае слова можа прыходзіцца да дзясятка варыянтаў.

2. Значэнне дыялекталогіі палягае ў тым, што яна дае даставерны, зыходны фактычны матэрыял для такіх навук як агульнае і гістарычнае мовазнаўства, стылістыка, тапаніміка, гісторыя, этнаграфія, геаграфія, фалькларыстыка, краязнаўства, культуралогія, археалогія. Як правіла, у дыялектных найменнях захоўваецца матывацыя (унутраная форма), якая выразна сведчыць пра іх паходжанне. Значэнні слоў, што бытуюць у гаворках, маюць сувязь з рэаліямі, якія належаць да розных галін ведаў: заалогіі, батанікі, антрапалогіі, міфалогіі, этнаграфіі, архітэктуры, медыцыны і г. д.

Дыялектызмы пранікаюць у літаратурную мову часцей за ўсё праз мову мастацкіх твораў, калі пісьменнікі ствараюць разгорнутыя малюнкi мясцовага жыцця. З дапамогай дыялектызмаў пісьменнікі могуць надаць твору мясцовы каларыт, індывідуалізаваць мову дзейных асоб. Дыялектная мова — крыніца ўзбагачэння літаратурнай мовы.

3. Дыялектныя слоўнікі фіксуюць словы адной гаворкі, групы гаворак або пэўнага дыялекту, тлумачаць іх значэнне і ўжыванне. Большасць дыялектных слоўнікаў уключае толькі такія словы, якіх няма ў літаратурнай мове або адрозніваюцца ад агульнаўжывальных слоў гучаннем, значэннем, словаўтварэннем. Дыялектныя слоўнікі, апрача іх чыста навуковай дзейнасці, істотна садзейнічаюць узбагачэнню фразеалагічнага фонду літаратурнай мовы.

4. Існуюць сацыяльныя дыялекты (прафесійныя дыялекты). Сацыяльнымі дыялектамі (сацыялектамі) называюць асаблівыя размоўныя адгалінаванні ў мове. Падобная прафесійная дыферэнцыяцыя мовы заключаецца, галоўным чынам, у наяўнасці ў такіх адгалінаваннях мовы пласта спецыяльных моўных сродкаў (тэрмінаў, спецыяльных назваў, абазначэнняў, формул, выразаў, і інш), звязаных з пэўным родам прафесійных заняткаў у розных сферах вытворчай, навуковай, культурнай, грамадскай і іншай дзейнасці. Што ўласціва і галіне аховы здароўя.